

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Ławnik SN Arkadiusz Sopata

Protokolant starszy inspektor sądowy Anna Rusak

przy udziale prokuratora M. Z. - Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla w. okręgu regionalnego, w sprawie obwinionej A. L. - prokuratora Prokuratury Rejonowej w S., po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 29 lutego 2024 r. odwołania Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla w. okręgu regionalnego z dnia 2 stycznia 2023 r. od orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym z dnia 15 listopada 2022 roku, sygn. akt [...],

orzeka:

I. zmienia zaskarżone orzeczenie w części dotyczącej kary w ten sposób, że na podstawie art. 142 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, wymierza obwinionej A. L. karę dyscyplinarną nagany;

II. w pozostałym zakresie zaskarżone orzeczenie utrzymuje w mocy;

III. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Tomasz Demendecki Maria Szczepaniec Arkadiusz Sopata

UZASADNIENIE

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla [...] okręgu regionalnego w dniu 20 maja 2022 r. wniósł do Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym wnioszek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej prokuratora Prokuratury Rejonowej w S. – A. L., obwinionej o to, że:

1. w dniu 29 kwietnia 2018 r. w sprawie [...] Prokuratury Rejonowej w S. wydała postanowienie o zatrzymaniu i przymusowym doprowadzeniu podejrzanego G. J. wskazując, że zachodzi uzasadniona obawa, iż podejrzany nie stawia się na kolejne wezwania, gdyż pomimo prawidłowego odebrania wezwania do stawiennictwa w dniu 25 kwietnia 2019 r. nie stawiał się i nie usprawiedliwił swojego niestawiennictwa, podczas gdy podejrzany odebrał wezwanie dopiero w dniu 30 kwietnia 2019 r., która to decyzja doprowadziła do pozbawienia G. J. wolności w dniu 21 maja 2019 r. po czym Sąd Rejonowy w S. postanowieniem z dnia 15 lipca 2019 r., sygn. akt [...] uznał zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie za bezzasadne, co skutkowało przyznaniem G. J. przez Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z dnia 18 czerwca 2020 r., sygn. akt [...] zadośćuczynienia w kwocie 3000 zł - czym dopuściła do oczywistej i rażącej obrazy art. 247 § 1 pkt 1 k.p.k., tj. o delikt dyscyplinarny z art. 137 § 1 pkt 1 ustawy Prawo o prokuraturze;
2. w dniu 15 maja 2019 r. wydała zarządzenie o poszukiwaniu podejrzanego G. J. w celu ustalenia miejsca pobytu, zaś w dniu 17 maja 2019 r. postanowienie o zawieszeniu śledztwa „ze względu na fakt ukrywania się przez ww. (podejrzanego) przed organami ścigania” podczas, gdy brak było ku temu jakichkolwiek podstaw faktycznych, zwłaszcza w świetle tego, że G. J. odebrał wezwanie w dniu 30 kwietnia 2019 r., czym dopuściła do oczywistej i rażącej obrazy art. 2 § 2 k.p.k., art. 22 § 1 k.p.k. oraz art. 278 i § 213 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, tj. o delikt dyscyplinarny z art. 137 § 1 pkt 1 ustawy Prawo o prokuraturze;

3. w okresie od 21 maja 2019 r. do dnia 29 czerwca 2019 r. nie uchyliła zarządzenia z dnia 15 maja 2019 r. o poszukiwaniu podejrzanego G. J. w celu ustalenia miejsca pobytu pomimo tego, że w dniu 21 maja 2019 r. podejrzany został zatrzymany, doprowadzony, ogłoszono mu postanowienie o przedstawieniu zarzutów i przesłuchano w charakterze podejrzanego, ustalając w toku tych czynności także miejsce jego pobytu, który to brak decyzji prokuratora spowodował prowadzenie czynności służbowych z G. J. w dniu 29 czerwca 2019 r. przez funkcjonariuszy Placówki Straży Granicznej [...], czym dopuściła do oczywistej i rażącej obrazu art. 278 k.p.k. i § 215 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, tj. o czyn z art. 137 § 1 pkt 1 ustawy Prawo o prokuraturze (wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, k. 301-305 akt [...]).

Orzeczeniem z dnia 15 listopada 2022 r., sygn. akt [...], Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym uznał prokuratora Prokuratury Rejonowej w S. – A. L., za winną popełnienia deliktu dyscyplinarnego wskazanego w pkt I wniosku o ukaranie, tj. czynu z art. 137 § 1 pkt 1 ustawy Prawo o prokuraturze i na podstawie art. 142 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, wymierzył obwinionej karę dyscyplinarną upomnienia. W punkcie drugim orzeczenia Sąd Dyscyplinarny uniewinnił obwinioną od dokonania deliktów dyscyplinarnych wskazanych w pkt. II i III wniosku o ukaranie, zaś kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa (orzeczenie, k. 353-354 akt [...]).

Odwołanie od powyższego orzeczenia wniósł Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla [...] okręgu regionalnego, który zaskarżył w całości orzeczenie na niekorzyść obwinionej A. L.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. rażącą niewspółmierność kary upomnienia wymierzonej za czyn opisany w pkt I orzeczenia będącą wynikiem nieuwzględnienia przez Sąd pierwszej instancji w sposób właściwy rodzaju i wagi deliktu dyscyplinarnego oraz stopnia zawinienia wyrażającego się w szczególności w umyślnym lekceważeniu przepisów

prawa oraz gwarancji procesowych stron, które to okoliczności wskazują na zasadność wymierzenia obwinionej za powyższy czyn kary nagany;

2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść polegający na uznaniu, iż działanie zarzucone prokurator A. L. w pkt II orzeczenia nie wyczerpuje znamion deliktu oczywistej i rażącej obrazy przepisów bowiem nie wywarło żadnych istotnie negatywnych skutków na tok postępowania przygotowawczego, które mogłyby przejawiać się w istotnym naruszeniu uprawnień uczestników procesu, a spowodowały konsekwencje wyłącznie procesowe, sprowadzające się do formalnej niezgodności ocenianych decyzji z przepisami proceduralnymi podczas gdy wydanie zarządzenia o poszukiwaniu podejrzanego G. J. w celu ustalenia miejsca pobytu oraz postanowienia o zawieszeniu śledztwa „ze względu na fakt ukrywania się przez” podejrzanego opartego na nieprawdziwych ustaleniach, bezpodstawnie stygmatyzowały go, naruszając ustawową gwarancję, iż decyzje procesowe w toku postępowania przygotowawczego w tym dotyczącego jego osoby będą oparte na prawdziwych ustaleniach faktycznych;

3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść polegający na uznaniu, iż zaniechanie zarzucone prokurator A. L. w pkt III orzeczenia nie wyczerpuje znamion deliktu oczywistej i rażącej obrazy przepisów bowiem jednorazowe wylegitymowanie G. J. przez funkcjonariuszy Straży Granicznej nie wiązało się dla niego z żadnymi istotnymi dolegliwościami podczas gdy zaniechanie uchylecia zarządzenia o poszukiwaniu ww. skutkowało niezasadnym prowadzeniem przez Straż Graniczną czynności służbowych z jego udziałem na lotnisku, bezpośrednio przed wylotem na urlop w obecności żony i dzieci powodując nieuzasadnioną dolegliwość i obawę o możliwość dalszego podróżowania, naruszając jego dobra osobiste.

Podnosząc te zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia w pkt I poprzez wymierzenie obwinionej kary dyscyplinarnej nagany oraz o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uznanie obwinionej za winną popełnienia deliktów dyscyplinarnych zarzucanych jej w pkt II i III orzeczenia i wymierzenie za czyn z pkt II kary nagany, a za czyn z pkt III kary upomnienia i wymierzenie obwinionej kary łącznej nagany (odwołanie, k. 4-10 akt o sygn. II ZOW 7/23).

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Odwołanie w części zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z brzmieniem przepisu art. 137 § 1 ustawy Prawo o prokuraturze pojęcie obrazy przepisów prawa, która stanowi podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratora zawiera dwa określenia - oczywista i rażąca. Zatem zachowanie prokuratora, będące podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej, musi realizować łącznie znamiona rażącej i oczywistej obrazy prawa.

Interpretacja tych określeń, w odniesieniu do deliktów dyscyplinarnych prokuratorów, nie budzi wątpliwości, a odpowiedzialności podlegać będzie wyłącznie równocześnie „rażące” i „oczywiste” naruszenie przez prokuratora przepisów prawa. Oba warunki podlegającej ocenie „obrazy prawa”, muszą zatem zaistnieć kumulatywnie. Innymi słowy, dla uznania, iż prokurator dopuścił się tej postaci przewinienia dyscyplinarnego nie wystarczy, aby ta obraza prawa była tylko oczywista, bądź też by była tylko rażąca, skoro w przywołanym przepisie została określona tymi dwoma przymiotnikami, które dopiero łącznie wyznaczają przedmiotowe znamiona tej postaci przewinienia dyscyplinarnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym wymaganych znamion deliktów dyscyplinarnych zarzucanych sędziom, jak i prokuratorom w toczących się przeciwko nim postępowaniach dyscyplinarnych, jak też i w literaturze przedmiotu, konsekwentnie podkreśla się, że obraza przepisów prawa jest oczywista, gdy popełniony błąd jest łatwy do stwierdzenia i bez głębszej analizy można zastosować właściwy przepis, a samo to rozumienie przepisu prawa nie powinno budzić wątpliwości u przeciętnej osoby o kwalifikacjach prawniczych (...)” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2013, SDI 19/13, Lex nr 1363208). Z kolei obraza przepisów prawa jest wtedy rażąca, jeżeli rodzi konsekwencje w postaci narażenia na szwank praw i interesów stron, albo wyrządzenia szkody będącej następstwem decyzji lub działania podjętego przez wykonującego swoje obowiązki służbowe.

Nie może być mowy o oczywistym i rażącym naruszeniu przepisów prawa, w sytuacji, gdy orzeczenie wydane przez prokuratora jako organ prowadzący postępowanie karne mieści się w granicach przyznanych mu uprawnień, a nie wchodzi w grę przejawy oczywistej bezprawności i rażącego zawinienia przy

podejmowaniu przez niego decyzji. Prokurator jako organ prowadzący postępowanie karne ma na podstawie art. 7 k.p.k. prawo do swobodnej oceny dowodów. Odmienne potraktowanie uprawnień prokuratora mogłoby w poważny sposób zakłócić funkcjonowanie tego organu postępowania, któremu ustawa procesowa zapewnia pewne imperium nie tylko w zakresie podejmowania decyzji co do przebiegu dochodzenia lub śledztwa, ale także co do wydawania postanowień o zakończeniu postępowania przygotowawczego bez wnoszenia aktu oskarżenia do sądu, składania wniosków o warunkowe umorzenie postępowania, a wreszcie kierowania aktów oskarżenia, jeżeli zgodnie z jego przekonaniem zgromadzony w sprawie materiał dowodowy takie podstawy daje. Odebranie prokuratorowi uprawnień władczych oznaczać mogłoby w praktyce paraliż decyzyjny, polegający na długim i drobiazgowym wyjaśnianiu okoliczności luźno nawet związanych z przedmiotem postępowania, a to wszystko w obawie przed wszczęciem w stosunku do niego postępowania dyscyplinarnego. Byłby to pogląd niebezpieczny dla wykonywania przez prokuratora w sposób samodzielny, niezależny i bezstronny powierzonych mu funkcji w ramach zajmowanego stanowiska służbowego.

Jak wynika z przedstawionych rozważań, ocena co do oczywistej i rażącej obrazy przepisów prawa, stanowiąca podstawę do przypisania prokuratorowi popełnienia przewinienia służbowego, musi być szczególnie wyważona w odniesieniu do tych decyzji procesowych, które podlegają kontroli sądowej lub instancyjnej i mogą być zaskarżone do prokuratora nadrzędnego lub do sądu. Ocena ta nie może bowiem prowadzić do ubezwłasnowolnienia prokuratora przy samodzielnym prowadzeniu dochodzeń lub śledztw i decyzjach o sposobie ich zakończenia. Ewentualna nieudolność prokuratora, brak po jego stronie umiejętności respektowania "zasad sztuki śledczej", jak to określił Sąd Najwyższy w jednym ze swoich orzeczeń, mogą być rozważane w aspekcie rozwoju jego kariery zawodowej i powodować np. pomijanie go przy awansach i nagrodach, nie stanowią natomiast same przez się przesłanek pociągnięcia prokuratora do odpowiedzialności dyscyplinarnej, jeżeli jego zachowaniu nie można przypisać cech oczywistej i rażącej obrazy przepisów prawa lub uchybienia godności zawodu prokuratorskiego (tak Odwoławczy Sąd Dyscyplinarny dla Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym w orzeczeniu z dnia 6 października 2009 r., OSD 32/09, niepublikowane).

Odnosząc treść powyższych rozważań do podniesionych w odwołaniu zarzutów błędu w ustaleniach faktycznych, wskazać trzeba, że zdaniem skarżącego doszło do oczywistej i rażącej obrazy przepisów prawa - łatwej do stwierdzenia i wywołującej negatywne skutki naruszenia prawa w sferze interesu uczestników postępowania. Zdaniem skarżącego doszło do rażącej obrazy art. 2 § 2 k.p.k. Szkoda miała charakter oczywisty i nieodwracalny bowiem oparte na nieprawdziwych okolicznościach postanowienie o zawieszeniu śledztwa doręczone zostało podejrzanemu i chociaż decyzję uchylono, to uchybienia wynikające z jej treści nie mogły zostać naprawione. Pozostały negatywne skutki wydanych decyzji opartych na nieprawdziwych faktach. Doręczenie tych decyzji stygmatyzowało podejrzanego oraz narażało na szwank autorytet prokuratury. W ocenie skarżącego czynność wylegitymowania G. J. przez policję na lotnisku nie miała charakteru prewencyjnego legitymowania obywatela, nie była czynnością rutynową i naruszała dobra osobiste G. J.. Skarżący wskazał, że inaczej przebiegają rutynowe czynności legitymowania prewencyjnego niż podejmowane w związku z realizacją zarządzenia o ustalenie miejsca pobytu. Zdaniem skarżącego decyzje obwinionej wywarły negatywne, nieodwracalne skutki naruszające zarówno zasadę prawdy materialnej, jak i gwarancje i prawa podejrzanego oraz jego dobra osobiste.

W ocenie Sądu Najwyższego stan faktyczny sprawy został prawidłowo ustalony przez Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym. Skarżący nie wykazał, aby ustalenia faktyczne zawierały błędy logiczne bądź by wnioski wywiedzione przez Sąd Dyscyplinarny były sprzeczne z zasadami logicznego myślenia i doświadczenia życiowego.

Trzeba podkreślić, że istotnie, obwiniona przed wydaniem postanowienia o zatrzymaniu i przymusowym doprowadzeniu podejrzanego G. J. nie zweryfikowała czy odebrał on wezwanie celem stawiennictwa, czy spełnione zostały warunki uznania takiego wezwania za prawidłowo doręczone (art. 133 § 2 k.p.k.). Brak ustalenia prawidłowej awizacji korespondencji kierowanej do podejrzanego spowodował, że wydanie przez obwinioną postanowienia w dniu 29 kwietnia 2019 r. było niezasadne i zostało słusznie uznane przez Sąd Dyscyplinarny I instancji za przewinienie dyscyplinarne.

Odnosząc się do zachowań opisanych w pkt II i III wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, Sąd Najwyższy podzielił ocenę dokonaną w tym zakresie przez Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym. Zachowania te nie nosiły cech rażącego naruszenia prawa, albowiem zgodnie z prawidłowymi ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez ten sąd dyscyplinarny nie doszło w niniejszej sprawie do zmaterializowania się niebezpieczeństwa dla interesu prawnego strony postępowania i wizerunku wymiaru sprawiedliwości, w postaci definitywnego uniemożliwienia realizacji celów postępowania karnego. Nie został zatem zrealizowany skutek, o którym mowa w art. 137 § 1 ustawy Prawo o prokuraturze.

Wprawdzie skarżący wskazał, że decyzje obwinionej wywarły negatywne, nieodwracalne skutki naruszające zarówno zasadę prawdy materialnej, jak i gwarancje i prawa podejrzanego oraz jego dobra osobiste, nie przedstawił jednak żadnej argumentacji na poparcie takiego twierdzenia.

Z pewnością za skutek taki nie może być uznane spowodowanie dyskomfortu u podejrzanego, w postaci obawy o możliwość dalszego podróżowania podczas wylegitymowania na lotnisku, czy „stygmatyzacja”, w wyniku doręczenia postanowienia o zawieszeniu śledztwa i zarządzenia o poszukiwaniu podejrzanego.

Wydanie w dniu 17 maja 2019 r. postanowienia o zawieszeniu śledztwa ze względu na fakt ukrywania się przez podejrzanego G. J., nie niosło za sobą skutku w postaci rażącej obrazy przepisów prawa, bowiem postanowienie to miało charakter wzruszalny i w toku postępowania o sygn. akt [...], obrońca podejrzanego zaskarżył je zażaleniem.

Wydanie w dniu 15 maja 2019 r. zarządzenia o poszukiwaniu G. J. w celu ustalenia miejsca pobytu, było konsekwencją wcześniej wydanego postanowienia o jego zatrzymaniu i przymusowym doprowadzeniu. Okoliczność nieuchylenia tego zarządzenia od 21 maja 2019 r. do 29 czerwca 2019 r., nie stanowiła odrębnego zdarzenia a wynikała z samego faktu wydania zarządzenia.

Jednorazowe wylegitymowanie podejrzanego G. J. przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz odebranie od niego oświadczenia o miejscu pobytu, wbrew twierdzeniom skarżącego nie naruszało dóbr osobistych podejrzanego.

Tym samym nie sposób mówić, by zachowanie obwinionej, opisane w punkcie II i III rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, miało cechę „rażącego”, albowiem

nie doszło w niniejszej sprawie do zmaterializowania się niebezpieczeństwa dla jakiegokolwiek interesu prawnego czy wizerunku wymiaru sprawiedliwości. Nie został zatem zrealizowany skutek, o którym mowa w art. 137 § 1 ustawy Prawo o prokuraturze.

Wbrew twierdzeniom skarżącego, prawidłowa i pełna ocena dowodów dostarcza podstaw do uznania, że obwiniona jest niewinna popełnienia zarzucanych jej w pkt II i III wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej przewinień dyscyplinarnych.

Odnosząc się do zarzutu rażącej niewspółmierności kary upomnienia wymierzonej za popełnienie przez obwinioną A. L. czynu opisanego w punkcie I orzeczenia, wskazać trzeba, że zarzut ten jest zasadny.

W ocenie Sądu Najwyższego kara wymierzona przez sąd I instancji nosi cechy rażącej niewspółmierności i nie jest adekwatna do stopnia zawinienia.

Swoim zachowaniem A. L. dopuściła się oczywistej i rażącej obrazy art. 247 § 1 pkt 1 k.p.k. Chociaż naruszenie to popełnione zostało w sposób niecelowy - przez niedbalstwo związane z brakiem właściwego uznania przesyłki za doręczoną, brakiem weryfikacji czy przesyłka została odebrana przez podejrzanego, stopień zawinienia jest na tyle wysoki, że kara upomnienia może zostać uznana za rażąco niewspółmierną.

W ocenie Sądu Najwyższego delikt dyscyplinarny, który popełniła obwiniona odznacza się znaczną szkodliwością dla służby prokuratorskiej oraz stron postępowania, ponieważ niezasadne przyjęcie, że zachodzi uzasadniona obawa, iż podejrzanym nie stawia się na kolejne wezwania, doprowadziło w rezultacie do niezasadnego pozbawienia wolności podejrzanego G. J.

Zgodnie z art. 142 § 1 ustawy Prawo o prokuraturze, karami dyscyplinarnymi są: upomnienie; nagana; obniżenie wynagrodzenia zasadniczego o 5% - 50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat; kara pieniężna w wysokości podlegającego wypłacie za miesiąc poprzedzający wydanie prawomocnego wyroku skazującego jednomiesięcznego wynagrodzenia zasadniczego powiększonego o przysługujący prokuratorowi dodatek za długoletnią pracę, dodatek funkcyjny i dodatek specjalny; usunięcie z zajmowanej funkcji; przeniesienie na inne miejsce służbowe; wydalenie ze służby prokuratorskiej.

Sąd Najwyższy za adekwatną do stopnia zawinienia i społecznej szkodliwości czynu uznał karę nagany. Kara ta spełni względem obwinionej i jej otoczenia funkcję prewencyjną.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy w punkcie pierwszym wyroku zmienił orzeczenie Sądu dyscyplinarnego I instancji i wymierzył obwinionej na podstawie art. 142 § 1 pkt 2 ustawy Prawo o prokuraturze, karę nagany.

Kara wymierzona obwinionej jest adekwatna i czyni zadość wymogom ogólnoprewencyjnym. Nadto pozostaje w zgodzie z wnioskiem stawianym w odwołaniu przez skarżącego.

Mając powyższe względy na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, kosztami postępowania dyscyplinarnego za postępowanie odwoławcze obciążając Skarb Państwa na podstawie art. 166 ustawy Prawo o prokuraturze.

[M. T.]

[ms]